

„Раковець“ - моя перша етнографічна фільма

У 1928 році накрутив я короткометражник з таборового пластового життя на горі Сокіл біля Підлютого. Але з ріжких причин цієї фільми не зміг я висвітлювати.

іться з ловлі), зближується ніч (килька ефектів місячного світла на Дністровому пlesci). На цьому кінчається перша частина фільми (будень і праця). Друга частина починається світан-

порушних картинах.

Саме знимання йшло дуже справно. Маючи готовий сценарій, з опрацьованими теоретично сценками, я памятаю кожну з них у подробицях та старався підхоплювати її в тому моменті, якийуважав за найкращий. Сценки були фільмовані без приписаного порядку, але так, як я стрічав їх по дозорі. Щойно при монтуванні їх вставляли їх, куди слід. Мала поручна камера, ваги якої $1\frac{1}{2}$ кг, зовсім не заваджала під час моїх фільмових проходів. Вона здіймала без стативів, без складної маніпуляції. Побачивши кожну цікавішу сценку, я за кілька секунд був готовий до зняття; свобода рухів при вживанні мотокамери, неопинена її прикмета. Я міг слідкувати за фотографуваним предметом у всіх напрямках його рухів. Прикладом є сценка, як молодята вертаються з церкви фірою. Зразу видно тільки дорогу, по якій наближаються дві фіри.

Кадр з фільму Дороша „Раковець“. — Хлопці.

У 1929 році приїхав з Америки, з Філадельфії, наш земляк, фільмовий оператор, Іван Белдик. Я швидко з ним познайомився і він перший звернув мою увагу на велетенське багатство етнографічних мотивів нашого

ком на козацькій могилі за селом (схід сонця, хмарки). Вона ціла присвячена обрядам раковецького весілля. Типи сняточно вдягнених селян, весільні церемонії (коровай, дружки, молоді, музики, приноси молодих, парубки з „павами“, пропій — скрия і т. д.), типовий танок раковецької коломийки. На закінчення прогульковці відпливають, а перед їх очима, як вказівка хронометра, міняються Дністрові краївища.

Такий сюжет намітив я для звичайної етнографічного репортажу, який мав намір крутити. Виготовлення трьох складових частин: 1) властивого сценарія, 2) монтажу картин і в) технічної композиції кадрів — пішло швидким ходом і за кілька днів, діждавши гарної соняшної погоди, взявшись я до праці.

Фільма „Раковець“ накручена системою „Пате-Бебі“, бо це найдешевший та найприступніший спосіб фільмування. Камера з добрым об'єктивом (1:3.5, ф. 5 см.) та пружиновим механізмом, що тягне фільму. Досить накрутити пружину й переставити важельок, а мотор працює автоматично, аж до застнови. Це дуже вигідне, коли робимо знимку з вільної руки, бо при цім не крутимо корбою, біг фільми — рівномірний і, що найважніше, можемо держати камеру в руках та повернати нею свободно на всі боки. До зняття вжив я панхроматичної, інверсійної фільми 9.5 мм. ширини. Ця фільма має ту добру прикмету, що відповідних хемічних купелях виявляється відразу в діапозитиві, який можна

Доїдждають зовсім близько, пересуваються перед об'єктивом, який увесь час держить їх у кадрі, а дальше видно, як щораз більше віддаються. При цьому один, безперервний біг образів.

Неменше цікава фінансова сторінка цієї фільму. Поминаючи одноразовий кошт закупу апаратури, як: мотокамери, проектора, аксесорій до монтажу, тощо, — сама плівка дуже дешева і мій 100-метражний „Раковець“ коштував тільки 150 зол. Це в порівненні з байонськими сумами фільмової продукції смішно мало. Кошти його виго-

Кадр з фільму Дороша „Раковець“. — На риболовлі.

зараз висвітлювати на екрані. Але є й недостача в тому, що така інверсійна фільма є унікатом, і коли знищиться немає змоги повернути втрати, коли з негативної фільми можна кожної хвилині скопіювати позитив. Але можна фільмувати також на негативній фільмі і як я сказав, робити з неї діапо-

товлення повернулись мені у короткому часі. Фільму висвітлювали по українських школах у Львові й на провінції та на сходинах етнографічної секції Наук. Тов. ім. Шевч.

Постараюсь відповісти прикладами

на численні запити, чи фільмування системою Пате-Бебі має практичні вигляди. Отже в 1933 р. від етногр. відділу львівського університету іздув я на Гуцульщину пофільмувати гуцульські танці до дисертації п. Гарасимчука.

У 1934 р. сfilмував репортаж з посвячення прапору РСУК Митрополитом Андреем на кооперативному святі у Львові. Це мої більші праці.

Крім того виробництво „Пате“ має визначально фільм із пребагатим вібором. Апаратура проекційна не вимагає конечно — електричного струму на місці, тільки витворює його сама (!), отже є можливість висвітлювати такі фільми скрізь, на селі по читальнях, дома і т. п. Система „Пате“, завдяки великому вдосконаленню і малим видаткам ($1\frac{1}{2}$ годинна фільма коштувала би ок. 300.— зл.) надається до всякої поважнішої, наукової, а навіть мистецької праці. Крім цього можна в нас накручені фільми (передусім етнографічні) продавати корисно до продукції „Пате“, де з охочістю набувають усієї „актуальності“.

І мимохід насувається думка: чи ми не могли б поцікавитися більшою фільмовою справою?..

Кадр з фільму Дороша „Раковець“. — Дівчата.

ся, рішають відпочати довше. Вибираються в поле, оглядають жнива (роботи в полі). Ввечір вертаються у село (гурма овець, що вергається дімів). Вечоріє чимраз більше (нічні обриси замкових мурів, рибалки верта-

зитив). Тільки що кошти збільшуються на половину. Проекційний апарат „Пате-Бебі“ має прилад, що вміливлює задержати один кадр фільму на довільний час на екрані. Вони має практичну вартість при написах та не-